

21994A1223(05)

23.12.1994

EUROOPA ÜHENDUSTE TEATAJA

L 336/40

SANITAAR- JA FÜTOSANITAARMEETMETE RAKENDAMISE LEPING

LIIKMED,

kinnitades, et ühtki liiget ei tohi takistada võtmast ja rakendamast inimeste, loomade ja taimede elu ning tervise kaitseks vajalikke meetmeid, tingimusel et need meetmeid ei rakendata viisil, mis põhjustaks suvalist ja põhjendamatu diskrimineerimist liikmete vahel, kus valitsevad ühesugused olud, või kujutaks endast rahvusvahelise kaubanduse varjatud kitsendamist;

soovides parandada inimeste ja loomade tervishoidu ning fütosanitaarolukorda igal liikmel;

märkides, et sanitaar- ja fütosanitaarmedeid rakendatakse sageli kahepoolsete lepingute või protokollide põhjal;

soovides luua eeskirjade ja põhimõtete mitmepoolset raamistikku, millest juhindudes toimuks sanitaar- ja fütosanitaarmedeid täiustamine, võtmine ja kehtestamine, et viia miinimumini nende negatiivne mõju kaubandusele;

tunnistades rahvusvaheliste standardite, juhiste ja soovitude tähtsat rolli selles suhtes;

soovides edendada liikmete vahel ühtlustatud sanitaar- ja fütosanitaarmedeid kasutamist, mis põhinevad rahvusvahelistel standarditel, juhistel ja soovitustel, mis on välja töötatud asjaomastes rahvusvahelistes organisatsioonides, kaasa arvatud *Codex Alimentarius*'e komisjon, rahvusvaheline episootiliste haiguste amet ning vastavad rahvusvahelised ja piirkondlikud organisatsioonid, mis töötavad rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni raames, kusjuures liikmetelt ei nõuta inimeste, loomade ja taimede elu ning tervise kaitse sobiva taseme muutmist;

tunnistades, et arengumaaliikmetel võib tekkida raskusi importijaliikmete sanitaar- või fütosanitaarmedeidest kinnipidamisel, mille tagajärjel on raskendatud turulepääsemine, samuti sanitaar- ja fütosanitaarmedeid sõnastamisel ja kohaldamisel omaenda territooriumil, ning soovides antud küsimuses neid nende püüdlustes aidata;

soovides seetõttu välja töötada GATT 1994 sätete kohaldamise eeskirjad, mis puudutavad sanitaar- ja fütosanitaarmedeid kasutamist, eelkõige artikli XX punkti b ⁽¹⁾ sätteid,

LEPIVAD KOKKU JÄRGMISES:

*Artikkel 1***Üldsätted**

1. Käesolev leping kehtib kõigi sanitaar- ja fütosanitaarmedeid puhul, mis võivad otseselt või kaudselt mõjutada rahvusvahelist kaubandust. Nende meetmete arendamine ja rakendamine toimub kooskõlas käesoleva lepingu sätetega.

2. Lepingus kohaldatakse lisas A märgitud mõisteid.

3. Lisad on lepingu lahutamatud osad.

4. Käesolev leping ei mõjuta tehniliste kaubandustõkete lepingust tulenevaid liikmete õigusi seoses meetmetega, mis ei kuulu käesoleva lepingu kohaldamisalas.

*Artikkel 2***Põhiõigused ja -kohustused**

1. Liikmetel on õigus võtta inimeste, loomade ja taimede elu ning tervise kaitseks vajalikke sanitaar- ja fütosanitaarmedeid tingimusel, et need ei ole vastuolus käesoleva lepingu sätetega.

2. Liikmed tagavad, et iga sanitaar- ja fütosanitaarmedeid kohaldatakse ainult sellisel määral, mis on vajalik inimeste, loomade ja taimede elu ning tervise kaitseks, et need on teaduslikult põhjendatud ning neid ei rakendata piisava teadusliku tõendusmaterjali puudumisel, kui artikli 5 lõikes 7 pole sätestatud teisiti.

3. Liikmed tagavad, et nende sanitaar- ja fütosanitaarmedeid ei diskrimineeri suvaliselt või põhjendamatu liikmeid, kus valitsevad identsed või sarnased olud, ega tee vahet omaenda ja teiste

⁽¹⁾ Käesolevas lepingus hõlmab viide artikli XX punktile b ka artikli juhtlõiku.

liikmete territooriumide vahel. Sanitaar- ja fütosanitaarmedeid ei kohaldata nii, et need varjatult kitsendaksid rahvusvahelist kaubandust.

4. Käesoleva lepingu asjassepuutuvatele sätetele vastavad sanitaar- ja fütosanitaarmedeid loetakse olevat kooskõlas GATT 1994 sätetest tulenevate liikmete kohustustega, mis on seotud sanitaar- ja fütosanitaarmedeid kasutamise, eelkõige artikli XX punkti b sätetega.

Artikkel 3

Ühtlustamine

1. Sanitaar- ja fütosanitaarmedeid võimalikult laialdaseks ühtlustamiseks juhitud liikmed oma sanitaar- ja fütosanitaarmedeid väljatöötamisel olemasolevatest rahvusvahelistest standarditest, juhustest ja soovitud, kui käesolevas lepingus, eelkõige lõikes 3, pole sätestatud teisiti.

2. Rahvusvaheliste standardite, juhiste ja soovitud vastavate sanitaar- ja fütosanitaarmedeid peetakse vajalikuks inimeste, loomade ja taimede elu ning tervise kaitseks ning need eeldatakse olevat vastavuses käesoleva lepingu ja GATT 1994 asjakohaste sätetega.

3. Liikmed võivad kasutusele võtta või säilitada sanitaar- või fütosanitaarmedeid, mille abil sanitaar- või fütosanitaarkaitse tase on kõrgem kui vastavate rahvusvaheliste standardite, juhiste ja soovitud rajatud meetmete kasutamisel, juhul kui need on teaduslikult põhjendatud või kui liige otsustab, et selline sanitaar- või fütosanitaarkaitse tase oleks sobiv vastavalt artikli 5 lõigete 1–8 sätetele. ⁽¹⁾ Eespool mainitud vaatamata ei tohi ükski meede, mille abil saavutatakse sanitaar- või fütosanitaarkaitse tase, mis erineb rahvusvahelistel standarditel, juhustel või soovitud põhinevate meetmete abil saavutatud tasemest, olla vastuolus käesoleva lepingu ühegi teise sättega.

4. Liikmed annavad oma ressursside piires täispanuse asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide ja nende allüksuste tööle, eelkõige *Codex Alimentarius*'e komisjonis, rahvusvahelise episoostilise

haiguste ametis ning rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni raames tegutsevates rahvusvahelistes ja piirkondlikes organisatsioonides, aitamaks nendes organisatsioonides kaasa standardite, juhiste ja soovitud edasiarendamisele ja perioodilise ülevaatamisele sanitaar- ja fütosanitaarmedeid kõikide aspektide suhtes.

5. Artikli 12 lõigetes 1 ja 4 sätestatud sanitaar- ja fütosanitaarmedeid komitee (käesolevas lepingus "komitee") töötab välja rahvusvahelise ühtlustamisprotsessi seire ja asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega töö koordineerimise protseduuri reeglid.

Artikkel 4

Võrdvärsus

1. Kui eksportialiige objektiivselt tõestab importialiikmele, et tema meetmed saavutavad importialiikme sobiva sanitaar- või fütosanitaarkaitse taseme, tunnistavad liikmed teiste liikmete sanitaar- või fütosanitaarmedeid võrdvärsust isegi siis, kui need erinevad nende endi või teiste liikmete omadest, kes kauplevad sama tootega. Selleks antakse importialiikmele taotluse korral põhjendatud juurdepääs inspekteerimiseks, testimiseks ja muude asjakohaste protseduuride tegemiseks.

2. Taotluse korral peavad liikmed konsultatsioone kahe- või mitmepoolsete lepingute sõlmimiseks teatud sanitaar- ja fütosanitaarmedeid võrdvärsuse tunnustamise kohta.

Artikkel 5

Riski hindamine ja sanitaar- ning fütosanitaarkaitse sobiva taseme määramine

1. Liikmed tagavad, et nende sanitaar- ja fütosanitaarmedeid põhinevad inimeste, loomade ja taimede elu ning tervist mõjutava riski hindamisel vastavalt asjaoludele, arvestades asjaomastes rahvusvahelistes organisatsioonides välja töötatud riski hindamise meetodeid.

⁽¹⁾ Artikli 3 lõike 3 tähenduses on teaduslik põhjendus olemas siis, kui kättesaadava teadusliku informatsiooni uurimise ja hindamise põhjal ning vastavalt lepingu asjakohastele sätetele liige leiab, et asjakohastest rahvusvahelistest standarditest, juhustest või soovitud ei piisa sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme saavutamiseks.

2. Riski hindamisel võtavad liikmed arvesse kättesaadavaid teaduslikke tõendusmaterjale; asjakohaseid protsesse ja tootmismetodeid; asjakohaseid inspekteerimis-, analüüsi- ja testimismetodeid; teatud haiguste või kahjurite levikut; kahjuri- või haigusevabade alade olemasolu; asjakohaseid ökoloogilisi ja keskkonnatingimusi; karantiini ja muid menetlusi.

3. Loomade või taimede elu või tervist mõjutava riski hindamisel ja meetme kindlaksmääramisel, mida tuleks võtta saavutamaks sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiv tase antud riski puhul, arvestavad liikmed asjasepuutuvate majandusteguritena järgmist: kahjuri või haiguse maalepääsu, kodunemise ja leviku korral tekkiv võimalik kahju tootmis- ja müügikadude näol; tõrje või hävitamisega seotud kulutused importijaliikme territooriumil; riski vähendamise alternatiivsete võimaluste suhteline kulutõhusus.

4. Liikmed peaksid sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme kindlaksmääramisel võtma arvesse eesmärki viia miinimumini negatiivne mõju kaubandusele.

5. Järjepidevuse saavutamiseks inimeste elu või tervist ning loomade ja taimede elu või tervist mõjutava riski vastase sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme kontseptsiooni rakendamisel väldib iga liige suvalisi ja põhjendamatuid eritlemisi tasemetes, mida ta peab vajalikuks erinevates olukordades, kui sellised eritlused põhjustavad diskrimineerimist või rahvusvahelise kaubanduse varjatud piiramist. Vastavalt artikli 12 lõigetele 1, 2 ja 3 töötavad liikmed komitees ühiselt välja juhised, edendamaks käesoleva sätte praktilist rakendamist. Juhiste väljatöötamisel võtab komitee arvesse kõiki asjasepuutuvaid tegureid, kaasa arvatud selliste inimese terviseohtude erandlik iseloom, millele inimesed vabatahtlikult alluvad.

6. Olenemata artikli 3 lõikes 2 sätestatust, tagavad liikmed, et sanitaar- või fütosanitaarmetmete kehtestamisel ja kasutamisel sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme saavutamiseks ei piira need meetmed kaubandust rohkem, kui on nõutav sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme saavutamiseks, võttes arvesse tehnilist ja majanduslikku teostatavust. ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Artikli 5 lõike 6 tähenduses ei piira meede kaubandust rohkem kui vaja, kui ei ole olemas teist, tehnilist ja majanduslikku teostatavust arvestades piisavalt käepärast meetet, mis saavutab sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme ning märkimisväärselt vähem piirab kaubandust.

7. Kui puudub piisav asjakohane teaduslik tõendusmaterjal, võib liige ajutiselt võtta sanitaar- või fütosanitaarmetmeid olemasoleva asjasepuutuva teabe põhjal, kaasa arvatud teave nii vastavate rahvusvahelistelt organisatsioonidelt kui ka teiste liikmete poolt võetud sanitaar- või fütosanitaarmetmetest. Sellisel juhul püüavad liikmed hankida lisateavet, mis on vajalik riski objektiivsemaks hindamiseks, ja vaatavad põhjendatava aja möödudes antud sanitaar- või fütosanitaarmetme uuesti läbi.

8. Kui liikmel on põhjust arvata, et mõne teise liikme poolt kasutusele võetud või jätkuvalt rakendatav teatud sanitaar- või fütosanitaarmetme piirab või võib piirata tema eksporti ja see meede ei põhine asjaomastel rahvusvahelistel standarditel, juhistel või soovitusel või kui sellised standardid, juhised või soovitusel puuduvad, võidakse liikmelt, kes meetet kasutab, paluda sellise sanitaar- või fütosanitaarmetme põhjuste kohta selgitust, mille liige ka annab.

Artikkel 6

Kohandamine piirkondlike tingimustega, kaasa arvatud kahjuri- või haigusvabad alad ja vähese kahjuri- või haiguslevikuga alad

1. Liikmed tagavad oma sanitaar- või fütosanitaarmetmete kohandamise sanitaarsete või fütosanitaarsete oludega antud alal – kas kogu riigis, riigi osas või mitmes riigis või nende osades –, kust toode pärineb ja kus on toote sihtpunkt. Piirkonna sanitaarsete või fütosanitaarsete olude hindamisel võtavad liikmed muu hulgas arvesse teatud haiguste või kahjurite levikut, tõrje- või hävitamisprogrammide olemasolu ning sobivaid kriteeriume või juhiseid, mida võivad välja töötada asjaomased rahvusvahelised organisatsioonid.

2. Eelkõige tunnustavad liikmed kahjuri- või haigusvabade alade ja vähese kahjuri- või haiguslevikuga alade mõistet. Selliste alade kindlaksmääramine põhineb sellistel teguritel nagu geograafia, ökosüsteemid, epidemioloogiline järelevalve ning sanitaar- ja fütosanitaarkontrolli tõhusus.

3. Kui eksportijaliikmed väidavad, et nende territooriumil on kahjuri- või haigusvabasid alasid või vähese kahjuri- või haiguslevikuga alasid, tuleb neil esitada vajalikud tõendid, et objektiivselt näidata importijaliikmele, et need alad on ja ilmselt ka jäävad

vastavalt kahjuri- või haigusvabadeks aladeks või vähese kahjuri- või haiguslevikuga aladeks. Selleks antakse importijaliikmele taotluse korral põhjendatav juurdepääs inspekteerimiseks, testimiseks ja muude asjakohaste protseduuride tegemiseks.

Artikkel 7

Selgus

Liikmed teavitavad muudatustest oma sanitaar- või fütosanitaarmeesmetes ja saavad teavet oma sanitaar- või fütosanitaarmeesmete kohta vastavalt lisa B sätetele.

Artikkel 8

Kontrolli-, inspekteerimis- ja kinnitamisprotseduurid

Kasutades kontrolli-, inspekteerimis- ja kinnitamisprotseduure, sealhulgas riiklike süsteeme, millega kinnitatakse lisandite kasutamine ja saasteainete piirnormid toiduainetes, jookides ja söötades, järgivad liikmed lisa C sätteid ning kindlustavad muul viisil, et nende protseduurid ei ole käesoleva lepingu sätetega vastuolus.

Artikkel 9

Tehniline abi

1. Liikmed lepivad kokku, et nad hõlbustavad kahepoolselt või asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu tehnilise abi andmist teistele liikmetele, eriti arengumaaliikmetele. Abi võib muu hulgas kuuluda sellistesse valdkondadesse nagu töötlemis- tehnoloogia, teadustöö ja infrastruktuur, kaasa arvatud riiklike reguleerimisorganite loomine, ning see võidakse anda nõustamise, krediidi, annetuse või abiraha kujul, sealhulgas tehniliste teadmiste, koolituse ja seadmete soetamiseks, et võimaldada nendel riikidel ennast kohendada ja vastavusse viia sanitaar- ja fütosanitaarmeesmetega, mis on vajalikud saavutamaks sanitaar- ja fütosanitaarkaitse sobiv tase oma eksporditurgudel.

2. Kui eksportiv arengumaaliige peab tegema märkimisväärseid investeringuid, et täita importijaliikme sanitaar- või fütosanitaarnõudmisi, kaalub viimati mainitu tehnilise abi andmist, mis võimaldaks arengumaaliikmel antud toote puhul säilitada ja laiendada oma turulepääsu võimalusi.

Artikkel 10

Eri- ja diferentseeritud režiim

1. Sanitaar- ja fütosanitaarmeesmete ettevalmistamisel ja kohaldamisel võtavad liikmed arvesse arengumaaliikmete, eriti vähimarenenud liikmesmaade erivajadusi.

2. Kui sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiv tase võimaldab uusi sanitaar- või fütosanitaarmeesmeid kehtestada järk-järgult, tuleb kehtestada arengumaaliikmetele huvipakkuvate toodete puhul pikem vastavusse viimise aeg, et nad saaksid säilitada oma ekspordivõimalused.

3. Selleks et tagada arengumaaliikmetele võimalus järgida käesoleva lepingu sätteid, lubatakse komiteel teha riikidele nende palvel erilisi, ajaliselt piiratud erandeid lepingu kõigi või osa kohustuste järgimisel, arvestades nende finants-, kaubandus- ja arenguvajadusi.

4. Liikmed peaksid aitama ja hõlbustama arengumaaliikmetel aktiivselt osa võtta asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide tööst.

Artikkel 11

Konsultatsioonid ja vaidluste lahendamine

1. Käesoleva lepingu alusel toimuvate konsultatsioonide ja vaidluste lahendamise suhtes kehtivad GATT 1994 XXII ja XXIII artikli sätted, nagu need on täpsustatud ja rakendatud vaidluste lahendamise käsitusleppes, kui siin ei ole sätestatud teisiti.

2. Lepingu raames tekkivate vaidluste korral, mis hõlmavad teaduslikke ja tehnilisi küsimusi, küsib vaekogu nõu ekspertidelt, kelle vaekogu on valinud pärast konsulteerimist vaidluspooltega. Selleks võib vaekogu, kui ta peab seda vajalikuks, luua tehnilistest ekspertidest koosneva nõustamisrühma või konsulteerida asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega ühe vaidluspole palvel või omal algatusel.

3. Miski käesolevas lepingus ei piira liikmete teistest rahvusvahelistest lepingutest tulenevaid õigusi, kaasa arvatud õigus kasutada teiste rahvusvaheliste organisatsioonide või mis tahes muu rahvusvahelise lepinguga sätestatud häid teeneid või vaidluste lahendamise mehhanismi.

Artikkel 12

Haldamine

1. Regulaarsete konsultatsioonide läbiviimiseks moodustatakse sanitaar- ja fütosanitaarmetmete komitee. Selle funktsioon on käesoleva lepingu sätete täitmine ja eesmärkide toetamine, eriti mis puutub ühtlustamisse. Komitee otsused võetakse vastu konsensusel.

2. Komitee aitab ja hõlbustab korraldada liikmete vahel *ad hoc* konsultatsioone ja läbirääkimisi erinevatel sanitaar- ja fütosanitaar-teemadel. Komitee julgustab kõiki liikmeid kasutama rahvusvahelisi standardeid, juhiseid ja soovitusi ning sponseerib selleks tehnilisi konsultatsioone ja uurimusi, et parandada koordineerimist ja integratsiooni rahvusvaheliste ja riiklike süsteemide vahel ning toidulisandite kasutamise kinnitamisel ning toiduainetes, jookides ja söötades sisalduvate saasteainete piirnormide määramisel.

3. Komitee on tihedas kontaktis sanitaar- ja fütosanitaarkaitse vastavate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eelkõige *Codex Alimentarius*'e komisjoniga, rahvusvahelise episootiliste haiguste ametiga ja rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni sekretariaadiga, et kindlustada lepingu rakendamiseks vajalik parim kättesaadav teaduslik ja tehniline nõustamine ja vältida tarbetut kattuvat tööd.

4. Komitee töötab välja rahvusvahelise ühtlustamisprotsessi ja rahvusvaheliste standardite, juhiste ja soovitude kasutamise seire protseduuri. Selleks peaks komitee koos asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega koostama nimekirja sanitaar- ja fütosanitaarmetmetega seotud rahvusvahelistest standarditest, juhistest ja soovitudest, millel komitee arvates on kaubandusele suur mõju. Nimekirjas peab olema näidatud, milliseid rahvusvahelisi standardeid, juhiseid ja soovitusi liikmed kasutavad imporditingimustena või millistele standarditele vastavaid imporditud tooteid lubatakse oma turule. Kui liige ei kasuta imporditingimusest rahvusvahelist standardit, juhiseid ega soovitusi, peab liige esitama selle kohta omapoolse põhjenduse, eriti sellisel juhul, kui ta leiab, et standard ei ole sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme tagamiseks piisavalt range. Kui liige hiljem muudab oma suhtumist imporditingimusest kasutatava standardi, juhise või soovitude osas, peab ta esitama selgituse muudatuse tegemise kohta ja informeerima sekretariaati ning asjaomaseid rahvusvahelisi organisatsioone, kui teavitamine ja selgituste esitamine ei toimu vastavalt lisas B esitatud protseduurireeglitele.

5. Vältimaks tarbetut kattuvat tööd võib komitee otsustada eriti teatamise puhul kasutada sobivuse korral teavet, mis on saadud tänu asjaomastes rahvusvahelistes organisatsioonides järgitavatele protseduuridele.

6. Ühe liikme algatuse põhjal võib komitee sobivaid kanaleid kasutades kutsuda asjaomaseid rahvusvahelisi organisatsioone või nende allorganeid uurima küsimusi, mis on seotud teatud standardi, juhise või soovitusiga, kaasa arvatud mittekasutamise põhjendus lõike 4 alusel.

7. Kolm aastat pärast WTO lepingu jõustumiskuupäeva ja pärast seda vastavalt vajadusele vaatab komitee läbi, kuidas käesolev leping toimib ja kuidas seda rakendatakse. Vajaduse korral võib komitee esitada kaubavahetuse nõukogule ettepanekuid parandada käesoleva lepingu teksti, arvestades muu hulgas selle rakendamisel saadud kogemusi.

Artikkel 13

Rakendamine

Liikmed vastutavad täielikult kõigi käesoleva lepinguga kehtestatud kohustuste täitmise eest. Liikmed sõnastavad ja võtavad positiivseid meetmeid ja mehhanisme toetamiseks lepingu sätete järgimist muude kui keskvalitsusasutuste poolt. Liikmed võtavad nende kasutuses olevaid põhjendatud meetmeid tagamaks, et nende territooriumil asuvad mitteriiklikud üksused ja ka piirkondlikud organid, kuhu kuuluvad vastavad üksused nende territooriumil, järgivad käesoleva lepingu asjaomaseid sätteid. Lisaks sellele ei võta liikmed meetmeid, mis kaudselt või otseselt nõuaksid piirkondlikelt või mitteriiklikelt üksustelt või kohalikelt omavalitsustelt lepingusätetele mittevastavat tegutsemist või aitaksid sellele kaasa. Liikmed tagavad, et nad usaldavad sanitaar- ja fütosanitaarmetmete rakendamise mitteriiklikele üksustele ainult siis, kui need üksused täidavad käesoleva lepingu sätteid.

Artikkel 14

Lõppsätted

Vähimarenenud liikmed võivad viieks aastaks alates WTO lepingu jõustumiskuupäevast edasi lükata käesoleva lepingu sätete kohaldamise nende sanitaar- või fütosanitaarmetmete suhtes,

mis mõjutavad importi või importtooteid. Teised arengumaaliikmed võivad kaheks aastaks alates WTO lepingu jõustumiskuupäevast edasi lükata käesoleva lepingu sätete kohaldamise, välja arvatud artikli 5 lõige 8 ja artikkel 7, nende

olemasolevate sanitaar- või fütosanitaarmedetmete suhtes, mis mõjutavad importi või importtooteid, kui kohaldamist takistab tehniliste teadmiste, tehnilise infrastruktuuri või vahendite puudumine.

A LISA

MÄÄRATLUSED ⁽¹⁾

1. Sanitaar- või fütosanitaarmeede – iga meede, mida kohaldatakse:

- a) liikme territooriumil loomade või taimede elu või tervise kaitsmiseks riski eest, mida põhjustavad kahjurite, haiguste, haigusekandjate või -tekitajate maalepääs, kodunemine või levik;
- b) liikme territooriumil inimeste või loomade elu või tervise kaitsmiseks riski eest, mida põhjustavad lisandid, saasteained, toksiidid ja haigusetekitajad toiduainetes, jookides ja söötades;
- c) liikme territooriumil inimeste elu ja tervise kaitsmiseks riski eest, mida põhjustavad haiguse, mille kandjad on loomad, taimed või nendest valmistatud tooted, või kahjurite maalepääs, kohanemine või levik;
- d) liikme territooriumil muude kahjustuste vältimiseks või piiramiseks, mida põhjustavad kahjurite maalepääs, kohanemine või levik.

Sanitaar- või fütosanitaarmeedmed hõlmavad kõiki asjakohaseid seadusi, seadlusi, eeskirju, nõudeid ja protseduure, mis hõlmavad muu hulgas lõpptoote kriteeriume; töötlemis- ja tootmismeetodeid; testimis-, inspekteerimis-, sertifitseerimis- ja kinnitamisprotseduure; karantiiniprotseduure, kaasa arvatud nõuded, mis on seotud loomade või taimede veoga või materjalidega, mis on vajalikud nende ellujäämise kindlustamiseks transportimise ajal; sätteid vastavate statistiliste meetodite, proovivõtmise protseduuride ja riski hindamise meetodite kohta; pakendamise- ja etiketistamisnõudeid, mis on otseselt seotud toiduainete ohutusega.

2. Ühtlustamine – ühiste sanitaar- ja fütosanitaarmeedmete loomine, tunnustamine ja kohaldamine erinevate liikmete poolt.

3. Rahvusvahelised standardid, juhised ja soovitusel:

- a) toiduainete ohutus – *Codex Alimentarius*'e komisjonis loodud standardid, juhised ja soovitusel, mis on seotud toiduainete lisandite, veterinaarravimite ja pestitsiidide jääkainete, saasteainete, analüüside tegemise ja proovide võtmise meetodite, hügieeninormide ja -juhistega;
- b) loomatervishoid ja zoonoosid – rahvusvahelise episootiliste haiguste ameti juhtimisel välja töötatud standardid, juhised ja soovitusel;
- c) fütosanitaaria – rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni sekretariaadi egiidi all ja koostöös rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni raames tegutsevate piirkondlike organisatsioonidega välja töötatud rahvusvahelised standardid, juhised ja soovitusel;

⁽¹⁾ Antud määratlustes hõlmab mõiste "loomad" kalu ja metsloomi; "taimed" metsi ja metsikuid taimi; "kahjurid" umbrohtu; "saasteained" pestitsiidide ja veterinaarravimite jääkaineid ning kõrvalisi aineid.

- d) küsimustes, millega eespool nimetatud organisatsioonid ei tegele – sobivad standardid, juhised ja soovitusel, mille on ametlikult välja kuulutanud teised asjaomased rahvusvahelised organisatsioonid, millega võivad liituda kõik liikmed, ja mida on kindlaks määranud komitee.
4. *Riski hindamine* – importijaliikme territooriumil kahjuri või haiguse maalepääsu, kohanemise või leviku tõenäosuse hindamine vastavalt sanitaar- või fütosanitaarmedetetele, mida saaks kohaldada, ning nendega kaasnevate võimalike bioloogiliste ja majanduslike tagajärgede hindamine; või inimeste või loomade tervisele võimaliku ebasoodsa mõju hindamine, mis johtub lisanditest, saasteainetest, toksiinidest või haigusetekitajatest toiduainetes, jookides või söötades.
5. *Sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiv tase* – kaitsetase, mida sanitaar- või fütosanitaarmede inimeste, loomade ja taimede elu ning tervise kaitseks oma territooriumil kasutusele võttev liige peab sobivaks.

MÄRKUS. Paljud liikmed nimetavad seda "vastuvõetavaks riskitasemeks".

6. *Kahjuri- või haigusvaba ala* – pädevate organite poolt kindlaks määratud, kas kogu riiki, osa riigist, mitut riiki või mitme riigi osi hõlmav ala, kus teatud kahjur või haigus ei esine.

MÄRKUS. Kahjuri- või haigusvaba ala võib ümbritseda ala, olla ümbritsetud alast või piirneda alaga – kas riigi osas või geograafilises piirkonnas, mis hõlmab mitut riiki või nende osi –, kus teatud kahjur või haigus esineb, kuid mille suhtes on võetud piirkondlikke tõrjemeetmeid, nagu kaitse-, järelevalve- ja puhvertsoonide loomine, mille abil saab kõnealuse kahjuri või haiguse lokaliseerida või kõrvaldada.

7. *Vähesese kahjuri- või haiguslevikuga ala* – pädevate organite poolt kindlaks määratud, kas kogu riiki, osa riigist, mitut riiki või mitme riigi osi hõlmav ala, kus teatud kahjur või haigus esineb vähesel määral ja mille suhtes on rakendatud efektiivsed järelevalve-, tõrje- või hävitamismeetmed.
-

B LISA

SANITAAR- JA FÜTOSANITAAREESKIRJADE SELGUS

Eeskirjade avaldamine

1. Liikmed peavad tagama kõigi vastuvõetud sanitaar- ja fütosanitaareeskirjade ⁽¹⁾ viivitamatu avaldamise sellisel viisil, et huvitatud liikmetel oleks võimalik nendega tutvuda.
2. Välja arvatud pakilised asjaolud, peavad liikmed jätma sanitaar- või fütosanitaareeskirjade avaldamise ja jõustumise vahele põhjendatava aja, et eksportijaliikme, eriti arengumaaliikme tootjatele jääks aega kohandada oma tooted ja tootmismeetodid importijaliikme nõuetele.

Teabekeskused

3. Iga liige peab tagama ühe teabekeskuse olemasolu, mis vastutab huvitatud liikmete põhjendatud küsimustele vastamise, aga samuti varustamise eest asjakohaste dokumentidega, mis puudutavad:
 - a) iga tema territooriumil vastuvõetud või ette pandud sanitaar- ja fütosanitaareeskirja;
 - b) iga tema territooriumil toimivat kontrolli- ja inspekteerimisprotseduuri, tootmis- ja karantiinimenetlust, pestitsiidi piirnormi ja toiduainete lisandite kinnitamise protseduuri;
 - c) riski hindamise protseduure, arvesse võetavaid tegureid ning sanitaar- või fütosanitaarkaitse sobiva taseme määramist;
 - d) liikme või tema territooriumil asuvate asjaomaste organite kuuluvust rahvusvahelistesse ning piirkondlikesse sanitaar- ja fütosanitaarorganisatsioonidesse ning süsteemidesse ja osalemist nendes, samuti käesoleva lepingu mõjupiirkonda jäävaid kahe- ja mitmepoolseid lepinguid ja kokkuleppeid ning lepingute ja kokkulepete tekste.
4. Liikmed peavad tagama, et huvitatud liikmed saavad nõutud dokumentide koopiad sama hinna eest (kui need on tasulised) kui kõnealuse liikme oma kodanikud, ⁽²⁾ välja arvatud saatmiskulud.

Teatamisprotseduurid

5. Kui rahvusvaheline standard, juhise või soovitus puudub või kui pakutava sanitaar- või fütosanitaareeskirja sisu erineb oluliselt rahvusvahelise standardi, juhise või soovituse sisust ja kui eeskirjal võib olla märkimisväärne mõju teiste liikmete kaubandusele, siis peavad liikmed:
 - a) avaldama aegsasti teate sellisel viisil, mis võimaldaks huvitatud liikmetel tutvuda eeskirja kasutuselevõtu ettepanekuga;
 - b) sekretariaadi kaudu informeerima teisi liikmeid, milliseid tooteid eeskiri hõlmab, tuues lühidalt välja pakutava eeskirja eesmärgi ja põhjenduse. Teavitamine peab toimuma aegsasti, et oleks võimalik veel teha parandusi ja võtta arvesse märkusi;
 - c) teiste liikmete palvel tuleb neile anda pakutud eeskirja koopia ja võimaluse korral tuua välja need osad, mis erinevad oluliselt rahvusvahelistest standarditest, juhistest või soovitustest;
 - d) vahet tegemata lubama teistel liikmetel põhjendatud aja jooksul esitada kirjalikke märkusi, nõudmise korral arutama neid märkusi ning arvestama märkusi ja arutelude tulemusi.
6. Kui liikmel tekivad või ähvardavad tekkida tervisekaitsega pakilised probleemid, võib see liige käesoleva lisa punktis 5 loetletud sammudest vajaduse korral mõned ära jätta eeldusel, et liige:
 - a) informeerib viivitamata sekretariaadi kaudu teisi liikmeid antud eeskirjast ja toodetest, mida see hõlmab, lisades lühikese kirjelduse eeskirja eesmärgi ja põhjenduse kohta, kaasa arvatud pakilist lahendamist vajava(te) probleemi(de) kirjeldus;
 - b) annab teiste liikmete palvel neile eeskirja koopiad;
 - c) lubab teistel liikmetel esitada kirjalikke märkusi, nõudmise korral arutab neid märkusi ning arvestab märkusi ja arutelude tulemusi.

⁽¹⁾ Üldiselt kohaldatavad sanitaar- ja fütosanitaarmede nagu seadused, seadlused ja korraldused.

⁽²⁾ Kui käesolevas lepingus viidatakse kodanikele, siis peetakse WTOsse kuuluva omaette tolliterritooriumiga liikme puhul silmas füüsilisi ja juriidilisi isikuid, kelle alaline asukoht on antud tolliterritooriumil või kellel on seal tõeline tegutsev tööstus- või äriettevõtte.

7. Sekretariaadile esitatavad teated peavad olema inglise, prantsuse või hispaania keeles.
8. Arenenud liikmesmaad peavad teiste liikmete nõudmisel esitama dokumentide koopiad, mahukate dokumentide puhul aga spetsiaalse teatisega varustatud kokkuvõtted inglise, prantsuse või hispaania keeles.
9. Sekretariaat jagab viivitamata kõikidele liikmetele ja huvitatud rahvusvahelistele organisatsioonidele teatise koopiad ning pöörab arengumaaliikmete tähelepanu kõigile teatistele, mis puudutavad neile erilist huvi pakkuvaid tooteid.
10. Liikmed määravad ühe keskvalitsusorgani vastutavaks teatamisprotseduuride sätete elluviimise eest riigi tasandil vastavalt käesoleva lisa punktidele 5, 6, 7 ja 8.

Üldreservatsioonid

11. Käesolevas lepingus ei saa midagi tõlgendada nõudvana:
 - a) projektide üksikasjade või koopiade esitamist või tekstide avaldamist muudes keeltes peale liikme keele, kui käesoleva lisa punktis 8 ei ole sätestatud teisiti;
 - b) liikmetel avalikustada konfidentsiaalset teavet, mis takistaks sanitaar- või fütosanitaarõigusaktide rakendamist või mis kahjustaks teatud ettevõtete seaduslikke kaubandushuve.
-

C LISA

KONTROLI-, INSPEKTEERIMIS- JA KINNITAMISPROTSEDUURID ⁽¹⁾

1. Seoses iga protseduuriga, millega kontrollitakse ja tagatakse sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete täitmine, peavad liikmed tagama:
 - a) protseduuride läbiviimise ja lõpetamise põhjendamatut viivitamiseta ning nende tegemise importtoodete suhtes sama soodsatel tingimustel kui samasuguste omamaiste toodete suhtes;
 - b) iga protseduuri standardaja avaldamise või eeldatava aja teatamise taotlejaile nende nõudmisel; taotluse saamisel tagama, et pädev organ vaatab viivitamata läbi, kas esitatud dokumendid on täielikud, ning informeerib taotlejat kõigist puudujääkidest täpselt ja täielikult; pädev organ edastab nii kiiresti kui võimalik protseduuride tulemused taotlejale täpselt ja täielikult, et vajaduse korral oleks võimalik teha parandusi; isegi kui taotlusel on puudujääke, jätkab pädev organ protseduuri tegemist nii kaua kui võimalik, kui taotleja seda nõuab; nõudmise korral antakse taotlejale teavet, millises etapis protseduur on, ning esitatakse seletused iga viivituse kohta;
 - c) et nõuded teabe kohta piirduksid sellega, mida on vaja sobivateks kontrolli-, inspekteerimis- ja kinnitamisprotseduurideks, sealhulgas lisandite kasutamise kinnitamiseks või toiduainetes, jookides ja söötades sisalduvate saasteainete piirnormide väljatöötamiseks;
 - d) et kontrollimisest, inspekteerimisest või kinnitamisest tulenevasse või sellega seoses saadud importtooteid puudutava teabe konfidentsiaalsusesse suhtutaks samasuguse lugupidamisega nagu omamaiste toodete puhul ja sellisel viisil, et seaduslikud kaubandushuvid oleksid kaitstud;
 - e) et nõuded toote üksikeksplaride kontrollimise, inspekteerimise ja kinnitamise suhtes piirduvad sellega, mis on põhjendatud ja vajalik;
 - f) et kõik importtooteid käsitlevatele protseduuridele kehtestatud tasud on ühesugused tasudega, mida võetakse samasuguste omamaiste või ükskõik millistelt teistelt liikmetelt pärinevate toodete puhul ja et need ei ole suuremad kui teenuse tegelik maksumus;
 - g) protseduuride tegemisel ja importtoodete näidiste valimisel kasutatavate rajatiste asukoha kindlaksmääramisel samade kriteeriumide kasutamise kui omamaiste toodete puhul, et viia miinimumini taotlejate, importijate, eksportijate ja nende agentide ebamugavused;
 - h) et kui toote spetsifikatsiooni muudetakse pärast selle kontrollimist ja inspekteerimist kohaldatavate eeskirjade alusel, piirdatakse muudetud toote suhtes protseduuriga, mis on vajalik selle kindlaksmääramiseks, kas on piisavalt usutav, et toode vastab ikka veel asjassepuutuvatele eeskirjadele;
 - i) et oleks olemas menetlus protseduuride läbiviimise kohta esitatavate kaebuste läbivaatamiseks ning paranduste tegemiseks, kui kaebus on õigustatud.

Kui importijaliige kasutab toiduainete lisandite kasutamise kinnitamiseks või toiduainetes, jookides ja söötades sisalduvate saasteainete piirnormide määramiseks süsteemi, mis keelab või piirab kinnitamise puudumisel toodete pääsu tema turule, peab importijaliige kaaluma võimalust kasutada turulepääsu alusena kuni lõpliku otsuse tegemiseni rahvusvahelist standardit.
2. Kui sanitaar- või fütosanitaarmeede määratleb kontrollimise tootmise tasandil, peab liige, kelle territooriumil toodetakse, osutama vajalikku abi kontrollimise ja kontrollivate organite töö hõlbustamiseks.
3. Miski käesolevas lepingus ei takista liikmetel korraldada põhjendatud inspekteerimist omaenda territooriumil.

⁽¹⁾ Kontrolli-, inspekteerimis- ja kinnitamisprotseduurid hõlmavad muu hulgas ka proovivõtmise-, testimis- ja sertifitseerimisprotseduure.